

MAGYAR GYÓGYPEDAGÓGIAI TANÁROK KÖZLÖNYE

A MAGYAR GYÓGYPEDAGÓGIAI TANÁROK
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK FOLYÓIRATA

III. (XLIII.) ÉVFOLYAM

B U D A P E S T

FELELŐS SZERKESZTŐ: GYÖRGYFY ÁKOS

7. SZÁM

1 9 4 1.

Fehász.

Magyarok Istene kérünk bizó hittel:
Hős Honvédeinket harcukban segítsed!
Vezéreljed őket győzelmesen vissza,
Édes, szép hazánkba, Nagymagyarországba!

Hozzászólás státusunk rendezéséhez.

Írta: Wallrabenstein Frigyes.

Ujváry Ferencnek lapunk előző számában megjelent, státusunk kérdésével foglalkozó cikke szomorúan világít rá arra, hogy a gyógypedagógiai tanár 34 éves kora előtt kinevezésre nem igen számíthat és hogy abból a fizetésből, amelyet a fiatal gyógypedagógiai tanár kap, nem lehet családot alapítani. Soraimmal a kérdésnek ezt a részét óhajtom különösen megvilágítani.

A családalapítás minden becsületes ember legkomolyabb életcélja; a család pedig minden állam alapja és jövője. Társadalmunk és kultúránk két alappillére éppen ezért a család és az állam. A gyógypedagógiának szinte egyetlen célja, hogy ezt a két alappillért minden károsodástól megóvja, tehát erősítse és biztosítsa a család és az állam jólétét, előbbrejutását; mentesítse a társadalmat és kultúrát minden káros és kóros behatástól és mentse azok veszni induló értékeit.

Megdöbbentő és lesújtó rájönni arra, hogy e cél gyakorlati megvalósítói, maguk a gyógypedagógusok saját személyükre nézve nem valósíthatják meg azt, amit hirdetnek és másoknak előmozdítanak — a köz javára. Mit jelent ez? Meghasonlást önmagunkkal, pályánkkal, célkitűzésünkkel, elveinkkel! Csoda-e tehát, ha éppen a fiatal generáció számos tagja kénytelen volt diplomájától és többéves gyakorlatától búcsút venni és biztosabb jövőt ígérő más pályára átmenni? Egyáltalán nem csoda! Az ügyet bonckés alá véve bizony kisülne, hogy sokan, igen sokan csak azért váltak meg gyógypedagógiai pályájuktól, mert jövőjüket és családalapítási lehetőségüket nem biztosította. De kisülne az is, hogy sokan van-

nak, akik hivatásszeretetüknél fogva, megmaradtak ugyan pályájukon, de az előmenetel meddőségét látva, mint házitanítók vagy nevelők léptek magánalkalmazásba, vagy önállósultak. Ez a megoldás azonban megint csak nem jelent jövőt. Szakügyi szempontból pedig éppenséggel káros megoldás, mert az egyes egyén, akár milyen kiváló szakerő is, a magányban elkallódik. Pályánk javára eredményesen dolgozni mégis csak közösségben lehet igazán: mind testületi, mind osztályközösségben. Éppen ezek a magányban elkallódó fiatal, jó gyógypedagógiai erők volnának hálásak, ha státusrendezés folytán részeseivé válhatnának a közösség életető és alkotó erejének. Erre joggal is támaszthatnak igényt, hiszen ezért képezték ki őket. A gyógypedagógiai pálya egyáltalán nem szabad pálya! Önállóan működő kartársaink csak alátámasztják ezt az állítást.

Azt hiszem nem érdektelen, ha idézem a Magyar Nemzet 1940. február 22-i számából az éppen idevágó sorokat, amelyek egyben arra is jók, hogy eloszlassák az olyan laikus felfogást, mintha a gyógypedagógiai tanárokat „nehéz munkájukért jobban is honorálnák”. Az „Ezt írja az Olvasó” c. rovatban szóról-szóra ezeket olvashattuk:

„Nincsen pálya, amelyről annyian tértek volna mellékutakra, mint a gyógypedagógusokéról. A gyógypedagógiai tanári oklevél négy főiskolai év az út, éppen, mint a négy egyetemi év a középiskolai tanári képesítésig. Utána egy ingyenes kötelező gyakorlati év. Az időt tekintve, a két kiképzés teljesen egyezik. Egy évvel meghaladja a polgári iskolai tanárokat, mégis az utóbbival van egy rangban és működését, mint rendes tanár a X. fizetési osztály III. fokozatában kezdi. Első év az ingyenes nevelőiskolás éve. A nevelőtanár nemcsak felügyel a növendékekre, oktatja, kikérdezi azokat, hanem még velük is alszik. Hat-tizenkét heti órát még tanít is, ezekre az órákra elő is kell készülnie. Emellett ő helyettesítője minden hiányzó tanárnak. Elfoglaltsága — az együttalváson és helyettesítéseken kívül — heti 40—50 óra akkor, amikor a rendes tanár csak heti 22 órára kötelezhető. Díjazás az első évben ellátás és semmi más. Második évtől kezdve havi 24 pengő. Ennyit kap egy tanár! Igaz, vannak a régebben végzetek között, akik 24 pengő helyett 64 pengőt kapnak kézhez; ezek az idegölő munkát 4—6 év óta végzik és nem tudhatják, mikor érik majd el az egyéves segélydíjasságot, amely után három évi helyettség következik. Harmincnégy-harmincöt éves korában juthat el a nevelőtanár a rendes tanárságig. Az első 4—6 évet se az előmenetelébe, se a nyugdíjába be nem számítják. Ez a mélyen elszomorító helyzet az, amely sokunkat más pályára tanácsolt. Tisztelettel: Egy volt gyógypedagógiai tanár.”

De ugyancsak itt jut eszembe Tornow dr. néhány szava, amelyeket „Gondolatok a jövő német gyógypedagógiai tanárok

képzéséhez“ c. dolgozatában írt s a Magyar Gyógypedagógia 1937. 1—4. számából veszek: „Népessépolitikai szempontból igen fontos, hogy a fajbiológiaiilag is értékes gyógypedagógiai tanár lehetőleg korán kerüljön állásba és alapítson családot, hogy gyermektelenségével ne legyen kénytelen megrövidíteni az államot; mert 28, 30 vagy 32 éves korában a jövődő gyógypedagógiai tanár már több gyermek apja kell, hogy legyen, ne pedig akkor kezdjen töprengeni a családalapítás lehetőségein!“

Hogyan vélekedjünk efelől mi, a fiatal magyar generáció? Meddig nézzük még reménykedő tétlenséggel létérdekeink és jogaink életrekelését? Tornow szavai igen figyelemre méltóak és nálunk is megszívlelendők!

Érveléseinket még sokáig folytathatnók s mind igazságunk mellett szólnának. Fiatal kartársaink érdekében éppen én, az önállósulás segítségével boldog családi révbe jutott státuson kívüli, de a pályán tovább küzdő kartárs állíthatom ezt a legtárgyilagossabban.

Befejezésül röviden még ennyit: A szociális emelkedés korszakát éljük. A szemünk előtt lejátszódó nagy háború is ezt a fejlődést szolgálja. Gyümölese a szociális igazság lesz. Hogy ebből az igazságból a fiatal magyar gyógypedagógiai tanárság is részét kér, csak természetes. A gyógypedagógiai tanár a faji gondolon nyugvó állam élharcosa. Erre predestinálja pályája. Hogy munkájáért illőbb honorárium jár, vitán felül áll. Igazságát biztosítja majd: az új Európa új gyógypedagógiája és a magyar gyógypedagógia régi nívója!

A beszéd ritmusa.

Írta: László Géza.

Hogy a beszédet megértsük, két dologra van okvetlenül szükség: érthető beszédre a beszélő és jó hallásra a hallgató részéről. Feltételezzük, hogy ez utóbbi kellek megvan; ez alkalommal csupán a beszéd érthetőségét vegyük vizsgálat alá.

A beszéd érthetőségének legfőbb kellekei: a beszélőszervek épsége, mely biztosítja a hangok helyes képzését; a hangszalagok normális volta és elhelyeződése, amely az alaphang tisztaságát jelenti, illetve a hangszint adja; a ritmus, melynek összetevői a beszéd tagoltsága és időmértéke és a hangsúly, mégpedig az értelmi és kezdeti hangsúly, amely kiemeli mondanivalónkból azt, amin az értelem nyugszik; és a tiszta hangkapcsolódás, amellyel kizárjuk a hangok közé beszúrt fölösleges hangokat, zörejeket.

A siketnéma-oktatás gyermekkorában, amikor a jel helyett az élőbeszédet kezdték adni a siketeknek az érzékűekkel való társalgás eszközéül, megelégedtek a beszéd érthetőségének első fentemlített kellékével, a hangok helyes képzésével. Ugyis mondhatjuk ezt, hogy a múlt században elődeink a beszédet csupán egyhangi viszonylatban igyekeztek elsajátíttatni növendékeikkel. Hamarosan belátták, hogy a beszéd egyhangi viszonylatban való kifejezéssel nem vezethet kellő eredményre. Így jöttek rá, hogy a hangkapcsolódásokat, a fonetikát nem nélkülözheti a jó tanár a siketek oktatásában. Ennek fáradhatatlan apostola boldogult Borbély Sándor volt. A fonalat Istenes Károly szötte tovább, aki a hangkapcsolódásokat rendszerbe foglalta és teljesen kiépítette.

Ez évszázad második és harmadik évtizedére esik a siketnéma-oktatás egyik fontos határköve. Amíg Borbély a beszéd fonetikáját inkább egyszavi viszonylatban igyekezett a siketek megszólaltatásának eszközévé tenni, Istenes tovább ment és a folyékony beszéd fonetikáját helyezte előtérbe, sőt ezt az utat jelölte meg az egyedül helyes útnak. Ma már nem kétes, hogy a siketek beszédének kiinduló alapja a folyékony beszéd fonetikája, azaz a beszédet csak mondatokra, legfeljebb mondat egységekre bontom. De a beszéd érthetőségének e tényezőjénél nem állottak meg. Mind határozottabban előtérbe nyomult a *beszéd ritmusa*. Ma már ott tartunk, hogy a ritmus adagolását elengedhetetlen követelménynek tekintjük a siketek oktatásában.

Nézzük és vizsgáljuk a ritmussal kapcsolatos összes kérdéseket, tudnivalókat.

Mit jelent a beszéd ritmusa? Mikből tevődik össze a ritmus? Végül milyen eszközöket vegyen igénybe a siketnémák tanárja, hogy növendékeinek beszéde ritmusos és így érthetőbb legyen?

Hogy mit jelent a beszéd ritmusa, azt már „A magyar beszéd“ c. cikkemben (1941. 5. sz. 91. old.) részletesen kifejtettem. Most csak utalok arra és kiemelem azt, hogy a költők mondani valóikat versekbe igyekeznek foglalni, viszont a vers, költemény elengedhetetlen kelléke a ritmus. Gondoljunk a „hős vértől pirosult gyásztér, sóhajtvá köszöntlek“, vagy „még nyílnak a völgyben a kerti virágok“ szebbnél-szebb ritmusaira. A nép egyszerű gyermekei is igyekeznek szép gondolataikat ritmusos formába önteni.

Amikor egy nyelvre azt mondjuk, hogy szép, a benne használatos hangok és hangsúly minősége mellett szinte kizárólagosan a ritmusa tetszik nekünk elsősorban. Minden elfogultság nélkül megállapítható, hogy a magyar nyelv ritmusa szép, tehát a nyelv is szép. Ugyanezt állíthatom az olasz, spanyol, orosz, sőt még a német nyelvről is. Az angol nyelv ritmustalanságában száraz.

A beszéd ritmusa vagy ritmustalansága adja tehát a nyelv minőségét, de egyúttal érthetőségi fokát is. Ebben van a ritmus jelentősége.

A ritmus összetevői a hangzók (tagok) időmértéke és tago-

sultsága. Nyelvünk e tekintetben szerencsés helyzetben van, mert sok a magánhangzója, ezek is lehetnek rövidek és hosszúak.

Mit értünk időmérték alatt? A kétféle hangzók, a magán- és mássalhangzók kiejtése, kimondása nem egyenlő időtartamot vesz igénybe. A magánhangzók kiejtésének időtartama a szerint változik, rövid vagy hosszú-e a magánhangzó. Viszont az egyes mássalhangzók időmértéke mindig egyforma; változás csak akkor áll elő, ha valamelyiket kettőzötten mondom ki, vagy két (ritkán több) nem ugyanazon mássalhangzó következik egymás után; ez utóbbihoz számítom a mássalhangzó hasonulásokat is. Miután szótagot magánhangzó alkot akár maga, akár a hozzátartozó mássalhangzóval vagy mássalhangzókkal, az időmérték tulajdonképpen a szótagra vonatkozik, amely vagy a magánhangzó, vagy a mássalhangzó, vagy mindkettő kiejtésének időtartama szerint lehet rövid vagy hosszú. A tagosultságot viszont a rövid és hosszú tagok egymásra való következése adja. Ha helytelen beosztású időmértékben beszélek, a beszéd tagosultságáról már nem is lehet szó. A beszéd ritmusa tehát a szótagok időmértékének helyes alkalmazásából tevődik össze, amikor azt mondhatom, hogy a beszéd tagosultsága is helyes.

Nézzük most már azokat az eszközöket, amelyeket a tanárnak igénybe kell vennie a ritmus adagolásoknál.

Mindenekelőtt meg kell állapítanom, hogy a ritmusra már a legalsó fokon törekedni kell, tehát már az előkészítő, ilyen nem létében az I. osztályban. Az előkészítő osztály gagyogásszerű gyakorlatokat ír elő: a játékos beszédgyakorlatokat. Akkor tehát, ha a *lololo* gyakorlatot veszem s ez már jól megy, nyugodtan vehetem, sőt kell vennem a *ló-ló* gyakorlatot is. Viszont helytelen, ha a *pipipi* gyakorlatot így gyakoroltatom, *pípipí*, vagy a *fafafa*-t hosszú hangzókkal mondatom.

A jó tanárnak mindig tudnia kell, hogy a játékos beszédgyakorlatoknál használt gagyogásnál milyen célt szolgál. Ezért helytelenítem a magánhangzók egyenkénti kifejlesztését, de azt is, ha a gyermek a *te* szócskában az *e* hangot nem megfelelően ejti ki, akkor a tanár megnyújtja a szócskát és *tee*-t mond, hogy a gyermek végre helyes szá-j- és nyelvállással képezze az *e* hangot. Viszont elértük azt, hogy az *e* hang időmértékét helytelenül idegeztettük be.

A dadogás gyógyításánál használatos ez a módszer, nem alkalmas a siketek beszédtanításánál.

De már lényegesen fontosabb az I. osztályban a ritmusra való törekvés. Vegyük e két szót: lábam és kabát. Az első szóban az első tag időmértékét kell megnyújtani, a másodikban a másodikat. Még kifejezőbb a ritmus e szóban: kabátom. Hogy a növényedékek a helyes ritmust megszokják — talán furesán hangzik —, a tanárnak dirigálnia kell. Dirigálnia kell (nincs erre jó magyar szó, mert a vezényelni szó itt nem alkalmazható), azaz karmester-

nek kell lenni. Amint a karmester jelzi karjának mozdulataival az ütemet, úgy használjuk karunkat az időmérték jelzésére is. Ez a szemre ható eszköz. Kézmozdulatom az utóbbi esetben (kabátom) egy rövid leütés, aztán feltartott karral jelzem a második hang hosszúságát, végül ismét rövid leütéssel az utolsó rövid tagot. De igénybe vehetem a tapintást is. Növendékeim az asztalra teszik kezeiket s a beszéd ritmusát öklömmel kikopogom vagy ha állunk, lábammal kidobogom. Végül, ha nehézségeket látok még egyik-másik növendékemnél, akkor karján nyomással érzékeltetem, vagy tenyerén kikopogatom a szó ritmusát.

Helyesen teszi a tanár, ha a ritmus jelzésére már az I. osztály szótárában használja az ismert Morse-jel két alkotó elemét: ez a . — A szótárba ezt a szót így iratom le: kabátom. Talán először érthetetlen lesz a gyermek előtt ez a jelzés, de ha a dirigálást a jelzéssel összekötöm, rövidesen derengeni fog agyában a jelek értelme, a további fokon pedig már meg is érti és használni tudja és fogja.

Nemcsak a magánhangzók, de a kettőzött mássalhangzók (akár ugyanazon hangzók, akár hasonulás által kettőzöttek) időmértékénél is úgy járunk el. Ütötte, adta szavaknál a rövid leütések a rövid magánhangzókat, illetve tagokat a feltartott kéz, a kettőzött mássalhangzókat, illetve azoknak helyzetükben való tartását jelzik.

A II. osztálytól kezdve e tekintetben már nagyobb feladat vár a tanárra. Kezdődik a beszédtanítás. Kis mondatok alakítása már a tanárt (karmestert) nagyobb feladatok elé állítja. Ha azonban a ritmusadagolás már az I. osztályban megkezdődött s erre következetesen törekedett, nem lesz oly nehéz. Nézzük pl. a közzétett: jó napot kívánok! Szép, ritmusos mondat! Ritmusa: —.—.—. Azaz az első tag hosszú, a második rövid s bár a harmadik tag magánhangzója is rövid, a két egymásra következő mássalhangzó a tagot megnyújtja, a negyedik rövid, az ötödik hosszú s az utolsó ismét rövid. A harmadik tag esetében a magánhangzó rövid, de utána két mássalhangzó következik, a szótagot e két mássalhangzó megnyújtja; ilyen esetben is a tagot hosszúnak jelzem. Megnyújtja ugyanis a szótagot az a körülmény, hogy az első magánhangzó záró- és a második mássalhangzó kezdőmotivuma elmarad ugyan, a nyelvnek azonban időre van szüksége, amíg e műveletet elvégzi, illetve a másik mássalhangzó jellemző (középső) motivumába megy át. A beszédben a ritmus alkalmazását elősegíti az írásban is használt jelek használata. Nem vesz ez sok időt igénybe, viszont a befektetett idő-tőke bőségesen meghozza gyümölcsét: a beszéd értetőségében.

A felsőbb osztályokban károsan kell ügyelni a ritmusra. Legyen a tárgyalás anyaga önkéntes megnyilatkozás, alkalomszerű jelenség, irányított beszélgetés, vagy tudatos anyagnyújtás kérdve-

kifejtő, esetleg néha közlő formában, a megrögzítendő anyagot már dirigálok a ritmusadagolás szempontjából.

Allítom, hogy ha a tanár egy pillanatra sem feledkezik meg az év folyamán a ritmusról s a fenti eszközöket igénybe veszi, vagy némi találékonysággal új eszközöket vesz igénybe, de a cél folyton előtte van, növendékei beszéde egyetlen év alatt — hát még ha nyolc éven át csinálja! — hihetetlen sokat nyer értehetőség tekintetében.

Jól dirigálni, jól kormányozni a beszéd ritmusát: időmértékét és tagosultságát, — ez legyen minden siketnéma-intézeti tanárnak jelszava. Ha erre mindannyian a most meginduló iskolai évben egyformán törekedünk, az országban tanult siketnémák beszédének értehetősége egyetlen év alatt 50 százalékkal javulni fog.

Jó munkát végez, aki a rendelkezésre álló eszközöket helyesen használja a cél elérésére. Amit pedig eddig kivívtunk magunknak nehéz és fáradságos munkával: a társadalom megbecsülését, még fokozhatjuk is, talán kevesebb energia-befektetéssel, de mindenképpen következetes munkával.

Adatok a siketnémák kolozsvári intézetének román megszállás alatti idejéből.

A dicsőséges multra büszkén tekintünk vissza, ellenben fájó érzéssel beszélünk a megaláztatás napjairól. Előttünk folyt le, benne éltünk s részesei voltunk 22 év küzdelmes megpróbáltatásainak. A sebeket nem jó újra felnyitni, mert fokozott fájdalmat okoznak, de a történelmi folytonosság kiegészítése szempontjából helyén valónak tartom, hogy az alábbi adatokat, — amelyet a román megszállás alatt is itt élő magyar kartársakkal egyetértően állítottam össze — közöljem.

Amikor elhangzott a szó: „nem akarok több katonát látni”, amikor a Kárpátok gerincéről addig sziklafalként őrt álló katona eltűnt, édes Hazánk testéből a ráleselkedő ellenség hol itt, hol ott kanyarított le egy-egy darabot. Így jutott Erdély s vele együtt a siketnémák kolozsvári intézete is román megszállás alá.

A román megszálláskor, — miután az intézetet a román állam átvette, — az intézet nagynevű igazgatója, Nagy Péter mellé titkári minőségben Hurducaciu Mihályt nevezték ki. Nagy Péter igazgató a román impérium alatt is vezette az intézetet, egészen 1920. július hóig, amikor repatriálni kényszerült. Az intézet vezetését a román népjóléti minisztérium által kinevezett szemorvos, dr. Crainiceanu György vette át, akit egyúttal az összes erdélyi gyógyítvanevelő intézetnek felügyelőjévé is nevezték ki. Dr. Crainiceanu nem volt szak-

ember, életkora is előrehaladott (70 éven felül) volt. Ez meg is látszott az intézet vezetésén.

Az intézet irattára, a nagy gonddal összeállított felszerelése, szertára, tornafelszerelése, könyvtárának szépirodalmi- és ifjúsági része, valamint az idegen szerzők munkái eltűntek, elkallódtak és csomagolópapírnak eladattak. Az intézet jötevőinek, igazgatóinak olajba festett képeit kivágatta a rámákból, a rámákat eladta, a képeket pedig a padlásra vitette, ahol azok egy későbbi tűz martaléka lettek. A régi, kipróbált és hozzáértő segédszemélyzetet elbocsájtotta s helyükbe hozzá nem értő román egyéneket alkalmazott, akik

Siketnémák kolozsvári intézete.

között pld. a leánynövendékek felügyelője idegbeteg nő volt, aki valósággal félt a siketnéma leányoktól. Felügyeletet az intézetben nem gyakorolt s ennek következtében az intézet erkölcsi színvonala nagyon lesüllyedt. A növendékek koldulni jártak a városba. Amikor az igazgató rájött saját tehetetlenségére, ő maga megbízta Kabán József tanárt az igazgatói teendőik végzésével. Ez az intézkedés viszályt szült Crainiceanu igazgató és Hurducaciu titkár között, aki maga is igazgató óhajtott volna lenni. A viszálykodás lehetetlenné tette Kabánnak minden jóindulatú törekvését. Tanárokból is hiány állott be, mert a magyar uralom idejéből átvett tanárok, kiknek száma négy volt, — mindjárt kezdetben nem bírták a román nyelvet, alkalmazható szakképesítéssel bíró ember pedig nem volt. Crainiceanu igazgató ennek ellenére, ahány jelentkező növendék volt, mind felvette s megtörtént, hogy az első osztályban a növendéklétszám 42 volt.

1921-ben megszüntették a siketnémák aradi intézetét, helyébe vak leányok foglalkoztatóját állították be. Az igazgatót, Hertilla Szilárdot, a tanári karral együtt áthelyezték a kolozsvári intézethez. Így az intézet igazgatását a régi magyar világban szerzett képesítéssel bíró Hertilla Szilárd vette át.

A tanárihiány felszínre vetette a tanárképzés gondolatát. A ta-

nárképzést az egyetemmel kapcsolatban oldották meg s két évig részesültek a jelöltek oktatásban. A képzés három irányú volt: siketnémák, vakok és gyengeelméjűek oktatásának megfelelően. Miután Kolozsváron nem volt gyógypedagógiai nevelőintézet, ahol a jelölteket gyakorlatilag is kiképezhessék, létesítették a ma is működő gyógypedagógiai nevelőintézetet. A hallgatóknak a siketnémák oktatására vonatkozó részt, Hertilla Szilárd adta elő. A vakok oktatására vonatkozó tanulmányokat Halerevits György, a vakok intézetének Bécsből idehozott tanára és a helybeli vakok intézetének igazgatója adta elő. A gyengeelméjűek oktatására pedig dr. Gidionescu egyetemi tanár, a pedagógiai szeminárium vezetője készítette őket elő. A tanárképzésben részt vett még dr. Graf (Szépfalusi) Magyarországból ájtött, orvosi diplomával rendelkező gyógypedagógiai tanár.

Az intézeti munka Hertilla Szilárd igazgatása alatt némileg kedvezőbb helyzetbe kezdett terelődni, annál is inkább, mert az átvett magyar tanároknak elbocsátás terhe alatt le kellett vizsgázni a román nyelvből és irodalomból. Ezt későbbi időben négyszer kellett megismételniök, bár az előző vizsgák sikerültek. Az ötödik nyelvvizsgától pedig a bekövetkezett történelmi események mentették meg őket. Hertilla Szilárd igazgató működését nagyon megnehezítették az igazgató-jelöltek és a sűrűn változó gondnokoknak a hatalomért való viszálykodásai. Ezért Hertilla nem érvényesült és 1924 januárjával betegsége miatt, nyugdíjba vonult. Helyébe az újonnan képesített Caprariu Jánost nevezték ki.

Caprariu János igazgatása alatt az intézet lassan-lassan fejlődésnek indult. Az újonnan képesített tanárok közül az intézethez fokozatosan 5-öt neveztek ki. A növendékek létszáma a tanárok számához megfelelő volt s ez is fokozatosan kifejesztve elérte a 110—120 létszámot. A tanárok összes száma pedig 10—11 volt. Az intézet adminisztrációja rendes mederbe terelődött s a gondnoki állás is állandósult. Caprariu igazgatása alatt rendeztetett be az intézetben 4 ipari műhely és perzsaszőnyeg szövészet. A fiúk részére férfiszabó, cipész és asztalos műhely volt berendezve, a leányok részére pedig nőiszabó és perzsaszőnyeg-szövő műhely. A növendékek 6 felmenő osztályt elvégezve, az intézettel kapcsolatos inasiskolában folytatták az elméleti tanulást. Ipari kiképzés szempontjából, minden növendék hajlama és tehetsége szerint választhatta a neki leginkább megfelelőt. A növendékek az inasévek után, mint munkakönyvvel bíró iparossegédek hagyták el az intézetet.

Az intézet működését 1933-ban megzavarta az a körülmény, hogy az intézetben működő magyar tanárok közül 3-at rendelkezési állományba helyeztek, aminek kedvezőtlen hatása a nevelés-oktatásra elmaradhatatlan volt. A növendéklétszámot csökkenteni kellett s évközben 30 növendéket kellett hazaküldeni. A rendelkezési állományba helyezett tanárok törvényes úton később jogaik birtokába jutva, visszahelyeztettek állásukba.

Még nagyobb zavar állt be az intézet működésében 1934-ben, amikor az intézetnek a tetőzete leégett. A tűz éjszaka keletkezett s az egész tetőzetet elhamvasztotta. A tanítás a földszinti és alagsori termekben bár tovább folytatódott, de az iskolai évet a szokottnál hamarabb kellett befejezni. Az igazgató közbenjárására a minisztérium kiutalta az új tetőzet építéséhez szükséges összeget. Ez alkalommal nem csak a tetőzetet emelték újra, hanem az összes termeket betonnal vonták be, minden helyiségbe új cserépkályhát építettek. Az internátusi felszerelés bővült. Teljesen új ágyakat kapott az intézet. A növendékek ruha, cipő és fehérnemű felszerelését az egészségügyi és népjóléti minisztérium fedezte, ahová az összes erdélyi gyógyítva-nevelő intézetek tartoztak. Eszerint az intézet nagyon szépen felszereltetett, kivéve a pedagógiai részét, mely teljesen hiányzott. Szemléltetési eszközök, a tanítás szemléletivé tételére szükséges képek és eszközök teljesen hiányoztak.

Ide tartozónak vélem megemlíteni azt is, hogy miután román tanárok is nevezettek ki az intézethez, a tanárok fizetése, — mely addig a népjóléti minisztériumhoz tartozó ápolónők és soffőrökével volt egyenlő, — rendeztetett olyan formán, hogy a *15 éves szolgálattal bíró tanárok a középiskolai tanárokkal egy rangsorba kerültek.*

Ilyen állapotban volt az intézet a hatalom átvétele pillanatában. A kivonuló igazgató, a személyzet segítségével a felszerelés legjavát, még a tűzifát is teherautókkal elszállíttatta, csak a padlásról előhordott selejtes holmit hagyta hátra. Így kezdtünk mi munkához, a magyar királyi honvédség örömteljes bevonulása után. Hozzákezdtünk az intézet újjászerezéséhez. Hogy ez mint sikerült, nem vagyok hivatva elbírálni. Hazafias magyar érzésből fakadó kötelességeinket teljesítettük. Isten jóvoltából lezárhattuk a megszállás utáni első magyar iskolai évet. Június 15-én ünnepélyes keretben mutattuk be főigazgatói kiküldött jelenlétében, szülők és érdeklődők részvétele mellett a rövid átmeneti tanév eredményét. Könnyek között hallgatták a szülők, a növendékek szájából édesen csengő magyar szót.

Azzal a reménnyel indulunk további munkánkra, hogy Isten segedelmével ügyünk és édes magyar Hazának szolgálatára és hasznára lehetünk.

Kolozsvár, 1941. júl. 9.

Szabó Rezső.

Évkönyveink.

Ismerteti: Györgyfy Akos.

A hazánkban lévő 30 gyógypedagógiai intézet közül, az 1940—41-ik iskolai évről csak 9 intézet adott ki évkönyvet (*Ennyi került kezeinkhez.*) Kár, hogy nem jelent meg az összes harminc intézet működéséről évkönyv, mert érdembe vágó, összefoglaló ismertetést a magyar gyógypedagógiai oktatásügyi menetéről, csakis ez esetben lehetne írni. Így meg kell elégednünk az évkönyvek egyenkénti bemutatásával. Ennek sorrendjét az intézetek kora szabja meg a leghelyesebben.

1. *A vakok József Nádor kir. orsz. intézetének évkönyve az 1940—1941. iskolai évről, az intézet fennállásának 116. évében.* Közzétette: Schnitzl Gusztáv igazgató. A hazafias érzés és öröm kifejezéséül hazánk megnagyobbodott területének térképével kezdődik az évkönyv. Erdély és Délvidék üdvözlése után, gróf Teleki Pál életének értékéről olvashatunk méltató megemlékezést. Az intézet 226 növendéke óvó, nevelő és továbbképző tagozaton részesült szakszerű gondozásban. A csökkentlátók és a gyenge tehetségűek, valamint a két vaksíket növendék külön osztályokban tanultak. Az óvó tagozat 3, a nevelő tagozat 6, a továbbképző tagozat 3 évfolyamú. A gyakorlati kiképzés céljaira kosár- és székfonó, kefekötő, seprükötő és zongorahangoló műhelyek és zenei szakok vannak az intézetben. Az ipari kiképzésben részesült növendékek szakképzett-ségükről bizonyítványt és a munkába lépésre jogosító munkakönyvet kapnak. A zenei szakot végzetek, az intézettől kapott bizonyítványuk alapján, a m. kir. Liszt Ferenc zeneművészeti főiskolán folytathatják tanulmányaikat. A kilépő növendékek jutalmazására fordított készpénz és tárgy jutalmakat a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület, a Vakok Szövetsége és a Vakok Barátainak alapja adományozta. A „Vakok Barátai”-nak mindenki tagja lehet, aki szereti a világtalant és bármily csekély adományát kifejezetten a „Vakok Barátai” alapja javára szánja. A tanári testület tagjainak száma: 29. Ezek között 2 nevelőtanár, 1 próbaszolgálatos és 1 helyettes tanár működik 1, 3, 7, 8 szolgálati évvel.

2. *A siketnémák budapesti m. kir. áll. intézetének évkönyve az 1940—41. iskolai évről, az intézet fennállásának 50. évében.* Közzétette: Istenes Károly igazgató. — Az évkönyvnek azt a részét, mely az intézet 50 éves működéséről számol be, lapunk ez évi 5-ik számában ismertettük. Az elmúlt tanév adatai a következők. A 140 növendék közül bentlakó volt 123, bejáró 17. Fiú 84, leány 56. Tanulmányait elvégezve kilépett 9 növendék. A hallás foka szerint volt 87 teljesen siket, 21 zörejhalló, 20 vokálishalló, 12 mondat- és szóhalló. A siketség-, illetve a nagyothallás oka 130 esetben veleszületett fejlődési rendellenesség, 1 esetben vörheny, 1 esetben influenza és 8 esetben agyhártyagyulladás volt. A kiejtésben tett előhaladás adatai: 55 növendék kiejtése jól érthető (1), 43 nő-

vendéké érthető (2), 29 növendéké kevésbé érthető (3). A tanári testület tagjainak száma 20.

3. *A hibásbeszédűek budapesti áll. intézetének évkönyve az 1940—1941. iskolai évről*, az intézet fennállásának 46. évében. Közétette: Schulmann Adolf igazgató. — A tanítási év folyamán két féléves beszédjavító tanfolyamot tartott az intézet. A beszédjavító tevékenység egyénenként és csoportosan történt, a növendékek összegyéniségének és beszédhibájának sajátossága szerint. Ezt kiegészítette a hozzátartozóknak nyújtott megfelelő tanácsadás és a szükséges szakorvosi kezelés, valamint az is, hogy a szülők és hozzátartozók az oktatási órákon jelen lehettek. Értékesen szolgálta az intézet a megelőzést azzal, hogy 3—6 éves gyermekekkel is foglalkozott a szülők jelenlétében. A növendékek létszáma a két féléves tanfolyamon 83 volt. Megemlíti az évkönyv, hogy míg jól szervezett külföldi intézetek egyetemi klinikákhoz kapcsoltan működnek és azokban a beszédhibák egy-egy csoportjával külön szakember foglalkozik, addig nálunk valamennyivel egy szaktanár. Ott az orvos és a tanár együttműködése szervezetileg van biztosítva, nálunk ez a kérdés szervezetileg még nincs megoldva. Az intézet helyiségei elégtelenek és rosszul elhelyezettek. A tanárhiány és a tanár és szakorvos együttműködésének szervezeti megoldatlansága miatt nem történhetik meg a beszédzavar neme és súlyossága szerint való megfelelőbb elkülönítés és az egyéni beszédjavítás. Ez a hiányosság a fejlődést is veszélyezteti. Ez általános népművelési szempontból is káros, mert a normálpedagógia tanulmányának 3.6%-a hibásbeszédű. Reméli, hogy felettes hatóságunk ezeket a hiányokat az ügy javára fokozatosan megszünteti. Az oktatás eredménye a következő: a) a dadogóknál: beszédhibája megszűnt 4 növendéknek, lényegesen javult 11, keveset javult 5 növendék hibája; b) a hadaróknál: 1 növendék beszédhibája megszűnt, 2 növendék beszédhibája lényegesen javult, 3 növendék hibája keveset javult; c) a pöszebeszédeseknél: 5-nek hibája megszűnt, 11-nek lényegesen, 4-nek keveset javult a hibája; d) a hallónémáknál: 1-nek állapota lényegesen, 2-nek az állapota keveset javult; e) az egyéb beszédhibásoknál: 5 lényegesen javult és 2 keveset javult eset történt. Megjegyzi még az évkönyv, hogy *beszédhibája megszűnt* osztályozást csak az kapott, akinél visszaesés nem fordult elő. A *lényegesen javultak* legtöbbje is folytatólagosan beszél, de annak tartósságáról még nem győződhetek meg eléggé.

4. *A siketnémák kaposvári államilag segélyezett intézetének évkönyve az 1940—41. iskolai évről*, az intézet fennállásának 44-ik évében. Közétette: László Géza igazgató. — Az intézet tanévvégi növendéklétszáma 96. Ebből 52 a fiú, 44 a leány. Bentlakó volt 92 növendék. A VIII. osztályt elvégezve, kilépett 9 növendék. A siketség oka 48 esetben, vele született fejlődési rendellenesség, 26 esetben hevenyfertőző betegség, 2 esetben agyi eredetű bántalom, 22 esetben ismeretlen. A hallás foka szerint volt 18 mondat- és

szólhalló, 18 vokális halló, 6 zörejhalló és 54 teljesen siket növendék. Kiejtésből 31 növendék egyes, 31 növendék kettes, 32 növendék hármas osztályzatot érdemelt. Két növendéket nem osztályoztak. A III. b. osztályt Bárczi-módszerrel tanították. Az intézetben fiú- és leánycserkészcsapat, ifjúsági önképzőkör és fíjúsági Vöröskereszt Egyesület működött. „Mi Ujságunk” címen Ujváry Ferenc tanár intézeti lapot szerkesztett. Az évkönyv közleményei közül kiemeljük még a tanulmányi kirándulások részletes felsorolását és a minden mozzanatra kiterjedő tanulságos intézeti orvosi jelentést. A tanári testület tagjai három ízben tartottak bemutató tanítást. *A 13 tagú tanári testületben egy nevelő tanár, egy próbaszolgálatos tanár és három helyettes tanár működik két és fél, négy, hat, hét, nyolc és kilenc éves szolgálattal, ami státusügyünk igen súlyos helyzetét mutatja.*

(Folytatjuk.)

A vakok világából.

Berindán László, a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézetének volt növendéke, a m. kir. Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán a hegedű-tanszaktól tanári oklevelet szerzett. Ez az első eset, hogy a Vakok Országos Intézetében végzett növendék hegedűből tanári oklevelet nyerhetett el. A zongora-tanszakosoknak egész légiója akad s többen ma is mint zenetanárok állás után vágyakoznak és arra várnak.

Berindán László már mint növendék is kitűnő hegedűsnek bizonyult, később pedig a vakok zenekarában vezető szerephez jutott.

A Vakokat Gyámolító Országos Egyesület június hó 22-én tartotta évi rendes közgyűlését. Megjelentek vitéz dr. Imrédy Béláné, a kultuszminisztérium és a főváros képviselői, a főigazgatóság részéről Simon József tanügyi tanácsos és mások. Az elnöki tisztséget sipeki Balás Béla dr. ny. főispán töltötte be, aki megnyitó beszédében rámutatott arra a nagyértékű munkára, amelyet az egyesület az elmúlt 1940-ik évben világtalan embertársaink javára kifejtett. Az 1940. évi zárószámadásokat Hikkel István gondnok ismertette és rámutatott a vakoknak a megváltozott szociális viszonyokhoz képest történt támogatására. A gondnoki jelentéshez Simon József tanügyi tanácsos szólott. A számoszlopok mögött a lelket keresi, azt a lelket, amely kitölti a kereteket és megeleveníti a holt számokat. Érti és tudja, hogy a nagy épület humanizmussal megszentelt falai között eleven erők működnek, amelyek Isten segítségével jótékonyan hatnak és hivatva lesznek megoldani a felmerülő problémákat. Schnitzl Gusztáv igazgató az 1942. évi költségvetési tervezetet ismertette, amelynek kapcsán rámutatott azokra a súlyos feladatokra, amelyek a mai válságos időkben az egyesületre nehezednek. Igéretet tett, hogy az egyesület kitűzött célja elérésére minden eszközzel törekedni fog. A költségvetési előirányzat számoszlopaiban szereplő súlyos össze-

gek igazolják azt, hogy az ígélet mögött komoly munka és törekvések húzódnak meg. Schnitzl Gusztáv előadása után vitéz dr. Kassay Béla, a Vakok Szövetségének elnöke tartalmas felszólalásban hajtotta meg az elismerés zászlaját az egyesület nagyarányú munkássága előtt és reményének adott kifejezést, hogy az egyesület és a vakok összefogása meghozza a várt eredményt. Ezután kezdetét vette a záróünnepély. Megható volt, amidőn Schnitzl Gusztáv igazgató kihirdette a jutalomdíjakat, amelyeket a világtalan nők szorgalmukért, jó magaviseletükért és kiváló munkásságukért érdemeltek ki. Szavalat, zeneszám és a Homeros-ének- kar pompás énekszámjai fejezték be az ünnepélyt.

Külkereskedelmi szaktanfolyam a vakok számára. Erre elsősorban Németországban gondolnak. Bennünket is érdekel, hiszen mi is a haladás vágányán vezetjük a vakok ügyét. E tanfolyam vak irodisták számára megélhetési lehetőségeket tár fel. Az életrevaló gondolat a marburgi vaktanulmányi intézetből röppent ki. Részvételre azokat a tanult vak gyors- és gépirókat szólítják fel, akik a gyakorlati életben már megbizonyították rátermettségüket. Egyelőre francia és angol nyelv jöhet számításba. Érdekes, hogy miként gondolják el a tanfolyam lefolytatását. A résztvevők a tanfolyam megkezdése előtt tíz héttel, írásbeli utasítás alapján, már odahaza áttanulmányoznának egy, e célra alkalmas kereskedelmi könyvet és így felkészülve jelentkeznének a tulajdonképeni tanfolyamra, amelynek időtartama három hét volna. (Vakok Világa, 1941. H. K.)

Vakok a nemzetközi vásáron. A budapesti nemzetközi vásáron a vakok két intézménye vett részt: a Vakokat Gyámolító Országos Egyesület és a Vakok Szövetsége. Az idősebb egyesület szívesen nyújtotta védőkarját a fiatalabb testvérnek, a Szövetségnek, hogy a nyilvánosság előtt mint a vakokat felkaroló egységes szerv jelenjenek meg. A két intézménynek egy közös fülkéje volt, ahol ipari produktumaikat kiállították. Kosár, kefe, seprű, fonott bútor, szövött és kézimunkák voltak a kiállításon. Az önálló vakiparosok munkái közül kitűntek Fekete Sándor turkevei világtalan kosárfonó mester, a Vakok Országos Intézete volt növendékének pompás kerti fonott bútorai. A nők is kivették részüket a munkából, Sarló Juliska, hogy a sok közül egyet említsünk, finom kézimunkája a legjobb ilyenmű készítménnyel is kiállja a versenyt.

Június 18-án tartotta évi rendes közgyűlését a Vakokat Gyámolító Dunántúli Egyesület Szombathelyen, dr. Náray-Szabó László kormányfőtanácsos, felsőházi tag elnökletével. Az elnöki megnyitó után Joó Sándor igazgató terjesztette elő terjedelmes és minden mozzanatra kiterjedő jelentését az elmúlt esztendőről. Különösen érdekes volt beszámolójának az a része, amely arról szólt, hogy a seprükötők az év folyamán 49.790 kg cirokból 72.000 db seprűt készítettek. A legjobb eredményt elért növendék csaknem 1.100 pengőt keresett. A kefekötők teljesítménye, nyersanyag hiány miatt nem érte el az előző évekéét. A kosárfonó iparban csin és szoliditás jellemezte a készítményeket. Ebben az iparágban azonban a világtalan kosárfonó, mennyiségileg nem tud verse-

nyezni a látó ipari munkással. Végeredményben az iparüzemek 62%-kal járultak az intézet összkiadásainak fedezéséhez. A számadásokat Bernáth Emil, az egyesület ellenőre terjesztette elő. A múlt évi zárszámadás kb. 3.000 P többlettel zárult. A felügyelőbizottság tagjaivá ismét megválasztották Érdi Zsigmondot, Lázár Jenőt és Vörös Rezsőt. Végül az elnök köszönetet mondott Joó Sándor igazgatónak, az intézet tanárainak és tisztviselőinek. A közgyűlés után tartotta meg az intézet kebelében működő „Vakmunkások Ernuszt Kelemen Önképzőköre” tanévzáró ünnepségét, amely egyúttal az ipariskolának is záróünnepé volt. A tanulmányi anyag bemutatása után az intézeti zenekar Schubert „Eji zene” című szerzeményét adta elő. Bolla István növendék pedig Erkel „Bánk Bán” c. operájának nagy áriáját és Babits „Fohász a Kormányzóért” c. szerzeményét énekelte el. Vörösmarty „Honszeretet” c. költeményét Szilágyi Ferenc növendék szavalta el. A növendékek nevében Gábor Béla, az Önképzőkör részéről pedig Hausmann György elnök mondott köszönetet a vakok tanárainak és jóakaróinak. A közönség lelkesen ünnepelte Kabos Ilonát, aki az összes magán- és kari ének- és zeneszámokat betanította és vezényelte. (Kivonatol ismertetés a „Vasvármegye” 1941 június 20-i számából.)

Vakok ügye. A Vakokat Gyámolító Országos Egyesület választmányának 1941. évi rendes közgyűléséhez intézett Jelentését foglalja magában, amelyet Schnitzl Gusztáv igazgató és Hikkel István gondnok adtak közre. Örömmel lapozgattuk a Jelentést, mert annak minden oldaláról a számokban kifejezett munka kenyérillata árad felénk és olyan gazdag és eredményes tevékenységről számol be, amely mindenképpen megnyugvására szolgálhat. A Jelentésnek jelen formában való közzétételét már csak azért is örömmel üdvözölhetjük, mert módot és alkalmat szolgáltat arra, hogy a szélesebb körök is tudomást vehessenek világtalan embertársaink érdekében kifejtett eredményes munkásságról. Bizonyos jogos önérzettel állapítja meg a Jelentés, hogy az Egyesület mint „a vakok nagy családjának fenntartója szeretetteljes gondossággal alapozza meg minden gyámoltjának zavartalan életlehetőségét.” Ebben a lapidáris kijelentésben, amely méltán ékeskedhetnék a Jelentés homlokzata jeligéjéül, megtaláljuk azt az altruisztikus és szociális gondolatmenetet, amely az Egyesület vezetőségét gondolkozásában és cselekedeteiben irányítja.

Nézzük azonban, mit mutatnak a számok! Az Egyesület az 1940. évi gyámolítási kiadásainak végösszege megközelíti a félmillió pengőt, egész pontosan: 465.779 P 64 f-t, vagyis összkiadásainak 86,7%-át. Ebben a tekintélyes summában beágyazva találjuk a) erkölcsi és b) anyagi szempontoknak megfelelő kidomborítását.

Ami az erkölcsi szempontot illeti, tudnunk kell mindenekelőtt, hogy az Egyesület kétszázat meghaladó világtalan, mindkét nembeli iparost foglalkoztat műhelyeiben. Ami nem csekély dolog a mai rendkívüli és küzdelmes közgazdasági viszonyok mellett, amikor nyersanyagot és egyebet olyan nehéz előteremteni. Hozzájárul ehhez a cikkeknek drágulása, az ár-ellenőrző bizottsággal állandó összeköttetésben való közreműködés és

egyéb nehézségek. Ennek ellenére a munka folyamatosságában megszakítások nem állottak be, sőt zavartalan ritmusa állapítható meg, ami kétségtelenül erkölcsi értékkel tölti meg a kereteket és a vak iparosoknak nyugodt, szebb reményekre jogosító életet biztosít.

Anyagi szempontból az Egyesületet világtalan munkavállalóival szemben a teljes megértés vezeti. A vakokat nem tekinti páriáknak, hanem olyan egyéneknek, akiket mindenkor érdemük és munkásságuk szerint kell megbecsülni és megadni mindazt, amire ők rászolgálnak. Az Egyesületnek nem lehet feladata a vakokon nyereszkedni, ezt a társadalom sem nézné jó szemmel; — ellenkezőleg, megadni nekik jól kiérdemelt munkájuk után a szabványos munkabéreket. E szempontok figyelembevétele mellett — s ezt örvedetesen állapíthatjuk meg — az Egyesület lineárisan emelte a munkabéreket, ami kitűnik abból, hogy a vakok munkája után kiérdemelt munkabérek címen 70.082 P 68 f-t fizetett ki.

Figyelemreméltó Budapest székesfőváros 1940. évi segélye a künnélő vakok támogatása érdekében. 549 ilyen vakot tartott nyilván az Egyesület, akik családjakkal együtt 803 tagot számláltak. Nagy szám ez! Részükre segélyképpen 262.871 P 60 f-t juttatott.

S most, ha azt vizsgáljuk, hogy az ipari munkáltatás és segélyezés körül felmerülő ügyintézés mily összegbe került, akkor a Jelentésben megtaláljuk a választ, amely szerint kezelési kiadásokra 20.660 P-t fizetett ki, ami összkiadásainak csupán 3.8%-át teszi. Azt hisszük, hogy ez mindenkép és mindenkire megnyugtató lehet és hogy az Egyesületet működésében az emberbaráti szereteten nyugvó altruizmus vezeti. Különös figyelemmel emlékezik meg a Jelentés a perselygyűjtőkről, akik felhívják a felek figyelmét, hogy „adakozzunk a vakoknak!” felírású perselybe adományokat szolgáltatassák be. E címen 8402 P 95 f gyűlt be. Az Egyesület ügyvezető elnöke sipeki dr. Balás Béla ny. főispán, aki a tőle megszokott humanisztikus szellemben a legszebb eredménnyel vezeti az ügyeket.

Az eddigi kereteket az 1942. évi költségvetés tágítani lesz hivatva, mert 758.500 P-ben állapította meg azt az összeget, amit bevétel címen remél. Noha a tekintélyes summa csupán „reménybeli”, mégis számot vetve azokkal az erkölcsi és anyagi forrásokkal, amelyekből az Egyesület eddig is merítette életízű munkásságához az anyagiakat, megvan minden okunk arra, hogy a számjelzett összeg meg fogja kapni a maga realitását. A vezetőség szilárdan el van határozva arra, hogy mindent megtesz bevételi tételei megszerzése érdekében, miért is — véleményünk szerint — agitatórikus munkálkodása lehetővé fogja tenni a felmerülő fedezet biztosítását. (H. K.)

Szemle.

Soós Tihamér: Nemzetiszocialista nevelés a III. Birodalomban. 64 oldal. Budapest, 1941. Centrum kiadás. 1.60 P. — Az első magyar nyelvű munka, mely az új Németország nevelési irányzatával behatóbban foglalkozik. Szerző rövid és ügyes összeállításban hozza a nemzetiszocializmus nevelési eszményeit és eddigi eredményeit. A kis könyv első részében magával a nemzetiszocializmus világnézetével ismerteti meg az olvasót, mert ennek ismerete nélkül érthetetlen volna a két főrész: a nemzetiszocialista iskolai nevelés és oktatás, valamint az iskolán kívüli nevelés. A kis könyv tartalmilag jóval többet nyújt, mint amennyit terjedelme sejtett. Már csupán címénél fogva is érdeklődésre tarthat számot. Kár, hogy szerző a mai német gyógypedagógiával egyáltalában nem foglalkozik. Ugyancsak akadhatott volna mondanivalója a „Heilpädagogik” és „Sonderpädagogik” fogalmi és tartalmi átalakulások korában, hiszen a gyógypedagógiának éppen a nemzetiszocialista nevelési rendszerben van fokozott jelentősége.

— rab —

Dr. Lósy-Schmidt Ede Pázmány-egyetemi m. tanár, műszaki főtanácsos, múzeum igazgató, „Az Országos Magyar Műszaki Múzeum és a műszaki múzeális gyűjtemény fejlődése hazánkban” címmel 64 oldalas füzetben írta meg a Budapestről Kassára helyezett múzeum létesülésének és fejlődésének történetét. A képekkel díszített mű rövid élvezetes előadásban ismerteti hazánk műszaki és ipari művelődésének fejlődését a honfoglalás előtti időktől kezdve. Megemlíti, hogy az út, híd, ház, hajó, kő, víz, arany, ezüst, ólom, ón szavak mind ős ugor eredetűek s így ez anyagok használata, műszaki vonatkozásban is, már az őshazában is megvolt. Az ötvösipar, a fegyverkészítés, a bőrkészítés, a rézművesség, a vasipar, a szerelőipar, a szárazföldi és víziközlekedési eszközök készítése, a malomipar, a hajó- és repülőhidak alkalmazása semmivel sem későbbi keletűek és legalább is olyan fejlettségi fokon állóak voltak nálunk, az idők folyamán mindig, mint Európa más országaiban. A tudós szerző megállapítja, hogy: „Az emberiség általános fejlődését és haladását is minden nép a saját nemzetén keresztül szolgálja. Ezért minden nemzet annyit ér a népek társadalmában, amennyivel az általános, egyetemes kulturához hozzájárult s azt a saját munkásságával is gyarapította és előbbre vitte. Az egyetemes kultúra szolgálatából a magyar nemzet is mindig kivette a részét. Az emberi művelődésnek sok területén, többek között a technika és az ipar számos területén is nemcsak lépést tartottunk a nagy nemzetekkel, hanem azokat gyakran meg is előztük”. A nagy tudással és egyszerűséggel megírt mű egyúttal arra is biztosítékot szolgáltat, hogy a Műszaki Múzeum ügye dr. Lósy tanár igazgatásában hivatott férfiú kezében van.

Gyógypedagógusok irodalmi működése. A „Néptanítók Lapja” 1941 évi 9-ik számában dr. Bernáth István cikke jelent meg „A kriminálpedagógia jövő feladatai” címmel. — A debreceni református kollégium tanítóképző-intézetének és liceumának 1940—1941 iskolai évről szerkesztett évkönyve Gáspár Jánosnak — aki a tanítóképző-intézetnek egyik óraadó tanára — „Az élő magyar beszéd védelme” című 14 oldalas értekezését közli. Értekezéséről, az évkönyv ismertetése kapcsán, a Deb-

recen című lap augusztus 1-i száma is megemlékezett. — A „Hangya Naptár” 1941 évi kötetébe „A drága magyar pohár” címmel elbeszélést írt Györgyfy Ákos. — A „Nevelés” c. szaklap 1940—1941 évi 5-ik száma dr. Bárczi Gusztáv „A gyógypedagógia az egészségesek védelmének szolgálatában” c. cikkét közli. — A „Rajz Oktatás” 1941 6-ik számában Füzesi Árpád cikke jelent meg „A rajzoló típusok lélektani alkata” címmel. — „Az új Európa „új” gyógypedagógiája” címmel 16 oldalas füzet jelent meg a Magyar Gyógypedagógiai Társaság kiadásában. A „dr. Tóth Zoltán szellemében” jellegű füzet Gyulai László: „Országépítés és a fogyatékosok” című és Wallrabenstein Frigyes: „Magyar gondolatok a német gyógypedagógia törekvésében” című előadását közli. — A „Néptanítók Lapja” 1941 évi 16-ik számában Ujváry Ferenc „Büntetés a nevelésben” címmel írt cikket.

A Német Gyermekegyógyászati és Gyógypedagógiai Társaság második kongresszusát f. é. október elején Würzburgban tartják meg a Német Ideggyógyászok és Pszichiáterek Társaságával karöltve. A kongresszus tárgya: „A kisegítőiskolás gyermek”. A kisegítő iskolák ügyének végleges rendezése ugyanis ma a német gyógypedagógiai problémák előterében áll. A kétnapos kongresszus előadásai közül sokatigérőnek mutatkozik Prof. Villinger (A kisegítőiskolából kikerült gyermek büntetőjogi szempontból) és Tornow dr. (A magdeburgi kiválasztási rendszer kisegítőiskolák számára, gyakorlati bemutatással) előadása. A kongresszusra meghívták a magyar gyógypedagógia főbb tényezőit, valamint minden kisegítőiskolát.

— rab —

Hirek, vegyesek.

Házasság. Fehér Sándor, a siketnémák budapesti áll. intézetének tanára és Pócsay Ilona Lujza úrhölgy június hó 15-én tarották esküvőjüket.

Kinevezés. Czeglédy Ilona okl. ovónót, a siketnémák budapesti áll. intézete ápolónójét, Gyergyótölgyesre ovónőnek nevezte ki a VKM.

Hirek a kaposvári intézetből. Az intézet cserkészei június 17-től június 26-ig Fonyódon táborozáson vettek részt Bács László par. parancsnoksága alatt. — A Magyar Cserkész Szövetség a növendékek táboroztatásáért az intézet igazgatójának köszönetét fejezte ki. — Ujváry Ferenc tanárnak a pécsi tankerületi főigazgató a leveteképzés terén elért kiváló eredményéért elismerését fejezte ki. — Bács László tanárt augusztus 1-től katonai kiképzésre hívták be. — Hellebrand Gizella kézimunkamesternő nyári testnevelési tanfolyamon vett részt a Testnevelési Főiskolán. — Ujváry Ferenc, Horváth Lajos és Nagymajtényi László kártársak a Szekszárdon július 5-től 19-ig megtartott levete-parancsnoki tanfolyamon vettek részt. — Az új tanulóotthon Rendtartás életbeléptetésével Horváth Lajos bizott meg a tanulóotthon igazgató-helyettesi (köztartásvezetői) teendőik ellátásával. — Az intézettől Somogyvári Imre

felügyelő a siketnémák váci foglalkoztató intézetébe, helyébe Gossler Jenő növendék-felügyelő helyezettett át. — Horváth Lajos és Nagymajtényi László a L. Liga 9 napos oktatóutánképző tanfolyamára Pécsre rendeltettek. — Ujváry Ferenc kartársunkat a kaposvári intézettől Szegedre helyezte át a miniszter úr.

Szegedi hírek. — Plichta Béla kartársunk szolgálatának 41., illetve 2 hadiévvel 43-ik évét betöltvén, f. é. szeptember hó 1-ével saját kérésére nyugdíjaztatott. — Berényi Sándor kartársunk április óta még mindig katonai szolgálatot teljesít. Címe: M. kir. 10. honv. zlj. V. M. K. Ökörmező. (T. S.)

Herczka Gusztáv, az Izr. Siketnémák Orsz. Intézete ny. c. igazgatója elhunyt. Herczka Gusztáv 1887-től 1930-ig mint tanár egyházamban működött az Izr. Siketnémák Orsz. Intézeténél. Négy évtizedet meghaladó buzgó teremtő munkájával azok sorába emelkedett, akik a siketnémának a hangos beszédre való tanításával, nagymértékben hozzájárultak a magyar gyógydegógia megbecsültetéséhez. Eltávozása fájdalmas veszteség mindazoknak, akik nemes egyéniségéért, nagy tudásáért tisztelték és becsülték. — Kartársai és tisztelői legnagyobb részvétele mellett, július hó 7-én helyezték örök nyugalomra.

özv. Hövényes Antalné szül. Fitzka Antónia, néhai Hövényes Antal volt váci siketnéma-intézeti tanár felesége, életének 70-ik évében, aug. hó 5-én elhunyt. A váci középvárosi temetőben temették el, aug. 8-án. Nyugodjék békében!

Schröder Pál dr. egyetemi tanár, Lipcse, a Német Gyermekpsyhiátriai és Gyógypedagógiai Társaság alapító elnöke f. évi június 7-én váratlanul elhunyt. A Társaság elnökségében utódja Villinger Werner dr. egyet. tanár, Boroszló, a németországi Bethel-intézet volt igazgató főorvosa. Schröder alapvető karakterológiai munkáját lapunk előző számában ismertettük.

— rab —

A „Friss Ujság” 1941 július 11-i száma, a budapesti áll. siketnéma-intézet 50 éves fennállása alkalmából cikket közöl: „Hogyan tanulnak beszélni a siketnémák?” címmel.

Siketnémák is telefonálhatnak. A Westfälische Zeitung a következőket írja: A birodalmi postafőigazgatóságnál 1929-ben szerkesztett távbeszélő és távolbalátó készülék további tökéletesítése lehetővé teszi, hogy két egymással telefonáló egyén láthassa is egymást. Az új készülék a távolbalátás mai követelményeinek megfelelően készült. A beszélőket már nem ívlámpával, hanem izzólámpával világítják meg s ez elegendő fényhatást biztosít az igen érzékeny új fotocelláknak. Ez a készülék lehetővé teszi, hogy siketnémák is telefonálhassanak egymással! (W. F. G.)

Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolánk működési tervének rövid ismertetése a 37.681/1941. IV. 2. ü. o. sz. VKM r. szerint.

A képzési idő hat félév. A heti órák száma az első és második félévben 28, a harmadik és negyedik félévben 29. A kiképzés harmadik éve (az ötödik és hatodik félév), gyakorlati év, amely alatt a jelöltek, lehetőleg vidéki gyógypedagógiai intézetekben — a tanárképző főiskola vezetőjétől és az előadó tanároktól nyert utasítások szerint — az illető

intézet igazgatójának irányítása mellett: a) az első félévben heti 6 órában, előkészített tanítási gyakorlatot végeznek; b) a második félévben heti 6 órában, tanítási vázlat alapján önállóan osztályt vezetnek; c) heti 2 órában résztvesznek a testnevelési órákon; d) heti 6 órában nevelői teendők végzésében segédkeznek; e) heti 6 órában irodai munkára osztatnak be. A fennmaradó időben magántanulmányaik mellett, egyes órákon hospitálnak.

Az első és második év tanulmányi tárgyai és azok előadói:

1. Érzékszervek és beszédszervek bonc-, élet- és kórtana. Alapismeretek. — Előadó: dr. Bárczi Gusztáv igazgató, orvos.
2. A központi idegrendszer bonc-, élet- és kórtana. Alapismeretek. — Előadó: dr. Bárczi Gusztáv igazgató, orvos.
3. Kísérleti lélektan. — Előadó: dr. Schnell János igazgató, főorvos.
4. Elméleti és gyakorlati fonetika. — Előadó: Istenes Károly igazgató.
5. A siketnémák élet-, lélek- és neveléstana. Laboratóriumi gyakorlatok. — Előadó: Murányi Antal gyógypedagógiai tanár.
6. Vakok élet-, lélek- és neveléstana. Laboratóriumi gyakorlatok. — Előadó: Schreiner Ferenc c. gyógypedagógiai intézeti igazgató.
7. A gyengeelméjűek élet-, lélek- és neveléstana. Laboratóriumi gyakorlatok. — Előadó: Berényi Ferenc gyógypedagógiai tanár.
8. Siketnémák oktatásának módszertana. Tanítási gyakorlatok. — Előadó: Murányi Antal gyógypedagógiai tanár.
9. A vakok oktatásának módszertana. Tanítási gyakorlatok. — Előadó: Schreiner Ferenc c. gyógypedagógiai intézeti igazgató.
10. A gyengeelméjűek oktatásának módszertana. Tanítási gyakorlatok. — Előadó: dr. Bárczi Gusztáv igazgató, orvos.
11. Beszédhibák tana és javítási módja. — Előadó: Istenes Károly igazgató.
12. A gyógypedagógiai intézmények szervezete, történelme és irodalma. — Előadó: Schreiner Ferenc c. igazgató.
13. Magyarázó rajz. — Előadó: Füzési Árpád gyógypedagógiai tanár.
14. Magyarázó kézügyesség. — Előadó: Füzési Árpád gyógypedagógiai tanár.

Vizsgák.

I. (első) alapvizsga: a második félév végén.

II. (második) alapvizsga: a negyedik félév végén.

Szakvizsga: a hatodik félév végén.

Hibaigazítás. Lapunk előző számában értelemzavaró tördelési hiba történt. A 118. oldal 18. sorában „Sonderpädagogik” a helyes szó. — Egy teljesen kimaradt sor behelyezése után a 20—23. sorok helyesen így hangzanak: A nemzetiszocialista Németország gyógypedagógusai nem szívesen látták már a történelmileg és tartalmilag terhelt és ezért tartathatatlanná vált „Heilpädagogik” szót. Mindinkább használták helyette a „Sonderschulpädagogik”, majd „Sonderpädagogik” szót, melynek egészen új fogalmi és tartalma alapja van. — A 117. oldalon a lapszemle 9. sorában a „vagy egyesrendszer” helyesen: és egyserendszer.